

Lise Öğrencilerinin Medya - Din İlişkisi Algıları¹

MESUT İNAN²

Özet

Bilgi ve haberin şahıslara aktarılmasında önemli fonksiyonlara sahip olan medya sistemi insanlara yön veren bir konumda bulunmaktadır. Bu sistem içerisinde birçok unsuru topluma ulaştırmak mümkün olduğu gibi dinin veya dini görüşlerin de kitlelere ulaştırılması mümkündür. Bu makalede din ile ilgili yayınlar yapan medyanın bu yayınlar için uzmanlara müracaatı ve bir medya sistemi içerisinde ilahiyat uzmanlarının varlığı/var olması gerektiği 60 lise öğrencisine uygulanan anketle sorgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Din, Dini Yayınlar, Güven, Medya-Din İlişkisi

High School Students' Perception of Media-Religion Relations

Abstract

The media system which has an important functions on transferring information and news has been in a position to give direction to people. In this system, it is able to communicate to society in many things as well as religion and religious

¹ Bu makale 25-27 Temmuz 2008 yılında Bingöl'de yapılan II. Bingöl Sempozyumu'nda sunulan "Liseli Öğrencilerin Medya-Din İlişkisi Algıları ve Karşılaştırılması" isimli bildirinin yeniden gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

² Öğr. Gör., Erzincan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Ana Bilim Dalı
[minan@erzincan.edu.tr] http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2007_2008.pdf

views is possible to communicate the masses. In this article by survey applied to 60 students, it has been questioned that it must be existence of theology experts in the media system and going in the matters about religion by media.

Key Words: Media, Religion, Religious News, Confidence, Media-Religion Relations

Giriş

Medya toplumun bilgiye ulaşmada kullandığı önemli araçlardan biridir. Günümüzde medya, ulaştığı konum itibarıyla geniş halk kitlelerini etkilemekte ve bilgilerin toplumlara ulaşmasında önemli görevler üstlenmektedir. Kuşkusuz, bilginin veya bilgi değeri taşıyan haberin muhataplarına yani okuyuculara, izleyicilere ve takipçilere doğru ve güvenilir bir şekilde aktarılması medyanın sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Günümüzde medyanın dini yayın yapma gibi bir zorunluluğu olmamasına rağmen bu durum tercihe bağlı olarak yapılan dini yayınlarda medyanın sorumlu olmadığı manasına gelmemektedir. Özellikle dini canlanmanın yaşandığı ikinci dünya savaşından sonra medyanın dine yönelik ilgisi artmış ve bu durum beraberinde birçok medya kuruluşunun programlarında dini yayınlara da yer vermesini sağlamıştır. Kanımızca medyanın dini yayınlara ilgili en önemli sorumluluğunu bu alanda danışacakları ve medya sistemi içerisinde yer verecekleri ilahiyat uzmanları oluşturmaktadır. Medyanın dini yayınlara ilgili sorumluluklarını yerine getirmemesi medyaya karşı güven problemini de beraberinde getirmektedir. Bu açıdan okuyucunun ve izleyicinin bir haberin doğruluğunu bilme imkanı son derece sınırlı olabilmektedir. Meseleye dinle ilgili yayınlar açısından bakıldığında medyanın bu konuya ne ölçüde duyarlı davrandığı sorgulanabilmektedir. Bu sorgulama şu soruları karşımıza çıkarmaktadır: Medyada dini konuları işleyen programlar halk üzerinde ne ölçüde etkili olmaktadır? Başka bir ifadeyle, dinle ilgili konularda medyaya duyulan güven hangi seviyededir? Diğer taraftan dinle ilgili yayınlarda yer alan yanıtlara müdahale imkanı var mıdır? Bu bağlamda bir çözüm önerisi sunmak mümkün müdür?

Bu makale, Bingöl İlini araştırmanın evreni, lise öğrencilerini ise araş-

tırmanın örnekleme olarak seçmiştir. MEB'in 2007-2008 istatistiklerine göre Bingöl'deki orta öğretim kurumlarında toplam 9787 öğrenci eğitim görmektedir.³ Araştırmacı Bingöl'de bulunan Bingöl Fen Lisesi ve Bingöl Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören 60 öğrenciye uygulanan anketten hareketle yukarıdaki sorulara cevap aramayı ve medyanın dini konularla ilgili yayınlarında tutarlı ve ölçülü davranıp davranmadığını öğrenciler nezdinde sorgulamayı amaçlamaktadır. Örneklem olarak seçilen öğrenci sayısı tüm evrenin 0.006'sına tekabül etmektedir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerine göre medyanın dini duyarlılığı, dini yayınlarda medyaya duyulan güven gibi değişkenlerin sorgulandığı anket 25 sorudan oluşmaktadır. Araştırmada klasik evet-hayır şeklindeki soruların yanında çoktan seçmeli sorulara da yer verilmiştir.

Medya

Toplumun aydınlatılmasına ve bilgilendirilmesine etki eden ve modern toplumların zihinsel hayatına hükmeden bir konuma gelen medya sosyologların yoğun ilgi duyduğu bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴ Elektronik ve kimyasal buluşlara bağlı olarak 1860 ile 1930 yılları arasındaki dönem medyanın oluşum dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu yıllar fotoğrafın, hareketli fotoğrafın (sinema), kablolu telgrafın, telsiz telgrafın, fonografin, telefonun, radyonun ve televizyonun gelişimine tanıklık etmiştir.⁵ Daha sonraki yıllarda bilgisayarın, uydunun, uydu üzerinden yayın yapmanın ve internete geçişin en önemli adımı olan Arpanet'in iletişim alanına girdiği görülmektedir.⁶

Demokratik toplumlarda medyanın demokrasi için vazgeçilmez bir unsur olduğu dile getirilmekte ve demokrasinin enformasyon ve iletişim olmadan var olamayacağı yaygın bir şekilde kabul edilmektedir. Demokrasinin gelişebilmesi için yurttaşların kamusal etkinliklere katılımının sağlanması başka bir ifadeyle, yurttaşların ve kurumların kendilerini kamu önünde ifade edebilmesi ve doğru enformasyona ulaşabilmesi gerekir.⁷ Bu

³ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü* (çev. Osman Akınhay, Derya Kömürücü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 1999, s. 484.

⁴ Marshall, *a.g.e.*, s. 484.

⁵ Nurullah Aydın, *İnsan hakları, Demokrasi ve Medya*, Kum Saati Yayınları, İstanbul 2008, s. 160.

⁶ Süleyman İrvan, *Medya, Kültür ve Siyaset*, Alp Yayınevi, Ankara 2002, s. 444.

⁷ John Keane, *Medya ve Demokrasi* (çev. Haluk Şahin), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1992, s. 35.

bağlamda bilginin edinilebilmesi, demokrasi içinde basınun özgür olmasıyla izah edilebilir. Çünkü bir toplumda olguların ve onlarla ilgili savların bolluğunun, yalnızca özgür basınla mümkün olduğu ve yalnız böyle bir basınun, sorgulama ve görüşleri düzeltme alışkanlığını geliştirip, hakikatin yanlışa karşı zafer kazanmasını güvence altına alabildiği belirtilmektedir.⁸ Her ne kadar medyanın bu demokratik rolünü yerine getirebilmesi için özgür olması gerekliyse de tek başına yeterli değildir. Medyanın, aynı zamanda, kamuya aktardığı enformasyon ve fikirlerin de kaliteli olması gerekir.⁹ Şüphesiz, söz konusu kalitenin elde edilebilmesi ise medyanın, doğru ve güvenilir bir noktadan hareket etmesinden; araştıran, sorgulayan, hadiseleri çarpıtmayan ve gerçekleri olduğu gibi aktaran bir medya olmasından geçer. Bu durumu belirleyen ana unsur da ilkeli haberciliktir.

Medyanın her türlü önyargıdan arınması da büyük önem arz etmektedir. Zira önyargı başkalarının zihniyet gelişimine ket vurup toplumsal realitenin kötüleşmesine neden olur.¹⁰ Bazen bu kötüleşme öyle bir hal alır ki, toplumun alt katmanlarında kutuplaşmaya ve çatışmaya da dönüşebilir. Her ne kadar medyayı sadece “bilgi”yi aktaran bir vasıta olarak gören ve kamunun eğitiminde hiçbir rolünün olmadığını söyleyen bir anlayış¹¹ var olsa da, bu anlayış pratikte medyanın toplumu etkileyen ve harekete geçiren gücü dikkate alındığında bize göre dar kalmaktadır. Bu nedenle toplumun eğitilmesi noktasında yaygın eğitim araçlarından birisinin medya olduğunu kabul etmek daha gerçekçidir. Öte yandan, medyanın bilgi olarak aktardıklarını, haber ve yorum olarak ayırması, izleyiciye ve okuyucuya haberi doğru ve tarafsız bir şekilde aktarmasına da yardımcı olacaktır.

Bugün gazete ve televizyonlarda takip edilen haberlerde toplumun en temel sorgusu “gerçeklik” yönündedir. Güven ilkesinin zedelenmesi medyaya bakışı şekillendirmektedir. Günümüzde televizyon reytingleri, gazete tirajları ve internet sitelerine tıklanmanın “güven” noktasında önemli bir referans olduğu kabul edilmektedir. Bir örnek olarak, *Times* gazetesinin başarısında “güven”in önemi şu şekilde vurgulanmaktadır:

“Times’ın gerçeklere sadık kalması, düzenli yaşamı olan rasyonel, bağımsız ve katılımcı bir okuyucu kitlesine sahip olması, benimsediği “haber gazeteciliği”nin

⁸ İrvan, a.g.e., s. 424.

⁹ Keane, a.g.e., s. 36.

¹⁰ İrvan, a.g.e., s. 454.

¹¹ Yasemin İnceoğlu, *Uluslararası Medya*, Der Yayınları, İstanbul 1997, s. 33.

ekonomik ve sosyal elit tarafından desteklenmesinin, gazetenin bu konuma gelmesinde büyük rolü olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir."¹²

Görüldüğü üzere gerçeklere sadık kalmak beraberinde güveni oluşturmakta ve okuyucunun gazeteyi kalite ve tiraj noktasında belli bir seviyeye yükseltmesi sonucunu doğurmaktadır.

Güven bağlamında haberin kaynaklarına inilmesi önemlidir. Zira haberler incelendiğinde büyük bir kısmının toplumun genelini ilgilendirdiği görülmektedir. Haberin kaynağı bu noktada ayrıcalıklıdır. Kamuoyunun araştırılmasında, incelenen olayların kaynaklarına başka hiçbir alanda olmadığı kadar ayrıcalık tanınmalıdır.¹³ Bu ayrıcalık "kayıрма" manasında değil "güven"i oluşturma anlamında bir ayrıcalıktır. Çünkü toplum hayatında görüldüğü üzere, güvenilir kişiler her zaman ayrıcalıklı olmuşlardır.

Hakikate vurgu yapmanın bir değer ölçütü olduğu medyada yalan haberlerin çoğalması, medya sisteminin sorgulanması gerekliliğini ortaya koyar. Bir görüşe göre, medya sistemi, gitgide genişleyen kapitalist sistemin bir parçası olarak, derin bir ekonomik ve kurumsal yapılanma ve dönüşüm sürecine girmiş bulunmaktadır.¹⁴ Bu dönüşüm sürecinde medyayı bekleyen en önemli tehlike hakikate önem verilmemesidir. Bu durum beraberinde etik değerlerden taviz verilmesine neden olmaktadır. Hakikate önem verilmeden ve sorgulanmadan yapılan haberlerin toplumsal arenada zıtlık ve çatışmalara sebep olduğu iddia edilmektedir. Zıtlık ve çatışmaya sebebiyet veren medya iddiasının sahipleri toplumsal konularda hakikate ulaşabilmek için medyanın, zıtlıkları birleştirip uzlaştırmak zorunda olduğunu belirtmektedir.¹⁵

Kuşkusuz toplumsal sistemin temel ögesi insandır ve insan, eylemleri ile oluşturduğu bir toplumsal yapıda yaşar. Asıl olan onun bu yapı içerisinde mutlu olmasıdır.¹⁶ Bu sistem içerisinde medyanın insanı mutluluğa götürmesi, karamsarlığa itmemesi ve toplumun değer ve yargılarını korumaya çalışması, en temel görevlerindedir. Anlaşılan o ki, ancak hakikatten sapmayan bir medya sisteminin bunu gerçekleştirmeye gücü yetecektir.

¹² Jean Noel Jeanneney, *Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi* (çev. Esra Atuk), YKY Yayınları, İstanbul 1998, s. 10.

¹³ Mehmet Küçük, *Modernite Versus Postmodernite*, Vadi Yayınları, İstanbul 2000, s. 61.

¹⁴ Keane, *a.g.e.*, s. 35.

¹⁵ Zeki Arslantürk, *Kutsalın Dönüşü*, Ayışığı Kitapları, İstanbul 1998, s. 11.

¹⁶ Ergun Yıldırım, *Değişen Din Anlayışının Sosyolojisi*, Bilge Yayınları, İstanbul 1999, s. 27.

Din

Yeryüzünde yüzlerce dini deneyim vardır. Bu nedenle tek bir din tanı-
mı yapmak çoğunlukla zordur.¹⁷ Din kutsal fikrine dayalı olan ve kendine
inanırları bir sosyal ve dinsel bir toplum içerisinde birleştiren inançlar,
semboller ve pratikler kümesidir. Kutsal, “dindışı”yla tam bir karşıtlık içe-
risindedir. Çünkü, kutsalda huşu duygusu hakimdir.¹⁸ Sosyologlar dini,
bir tanrı ya da tanrılara olan inançla değil, kutsala gönderme yaparak ta-
nımlamışlardır.¹⁹ İslam alimleri ise mutlak manada “hak din”i göz önünde
bulundurarak dini “ilahi bir kanun olup akıl sahiplerini kendi irade ve tercihle-
riyle, bizzat hayır olan ve peygamber tarafından tebliğ edilen şeylere sevkeder.”²⁰
diye tanımlamışlardır.

Tarihin başlangıcından beri insanlar bir dine ihtiyaç duymuşlardır.
Bundan dolayı insana *homo religious* diyenler olmuştur. Bu, kendi manevi
dünyasıyla mutlak gerçek olan kutsala inanan ve böylece dünyada özgül
varoluş biçimi üstlenen insan tipi (dindar insan) anlamına gelmektedir.
Homo religious kutsalı profandan ayırmakla kalmaz, aynı zamanda bütün
yönleriyle indirgenemez bir cevher olan kutsalı *sui generis* (türünün tek
örneği; nevi şahsına münhasır) gibi hisseder. Dolayısıyla bu kavramla her
insanın doğuştan bir dine inanma eğilimi olduğu ifade edilir.²¹ Bu durum
Kur’an’da din duygusunun fitri olduğu belirtilerek açıklanmaktadır.²²

Bazı sosyologlar modern toplumlarda, kentleşme, kültürel çoğulculuk
ve dünyanın bilimsel yollarla anlaşılmasının sonucu olarak büyük bir se-
külerleşme (ya da dinsel gerileme) süreci yaşadığını iddia etmişlerdir.²³
Peki durum gerçekten böyle midir? Aydınlanma çağıyla birlikte dindar
insanların sayısında bir azalma olduğunu veya dinin insan hayatını şe-
killendirme noktasında bir gerileme yaşadığını söylemek mümkündür.

¹⁷ Rudolf Otto, *The Idea of the Holy*, London 1958, p. 6-7.

¹⁸ Marshall, *a.g.e.*, s. 156.

¹⁹ Bekir Topaloğlu-Y. Şevki Yılmaz-İlyas Çelebi, *İslam’da İnanç Esasları*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2002, s. 16.

²⁰ Mehmet Ali Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2004, s. 102.

²¹ Rum, 30/30

²² Marshall, *a.g.e.*, s. 157.

²³ Woollacott’tan aktaran Jeff Haynes, “Religion, Secularisation and Politics: a Postmodern Conspectus”, *Third World Quarterly*, Vol 18, No 4, 1997, p.712.

Fakat, dinin insan veya toplum hayatında tamamen devre dışı kaldığını kabul etmek oldukça zor görünmektedir. Nitekim Haynes, Woollacott'tan aktardığı şu cümlelerle bu gerçeğe vurgu yapmaktadır:

“Otuz yıl önce hiç kimse, yirminci yüzyılın, muazzam katedral, cami ve tapınaklarla, geçmişte pek çok çevrede alay edilen inanç, şarkı ve sembollerle birlikte dinin yeniden canlanmasıyla sona ereceğini tahmin etmemişti.”²⁴

Din, Tanrı-insan ilişkisinden çıkıp, insan-insan ilişkisi halini aldığı vakit, sosyolojik bir olgu haline gelir. Diğer bir ifadeyle din, bir yandan sosyal olay ve olguları etkilerken, diğer yandan dinin bir sosyal olgu ve kurum olarak toplumda yerini alması, onun diğer sosyal olgular ve kurumlarla ilişkisini gündeme getirmektedir.²⁵ Geçmişte olduğu gibi günümüzde de siyasi olayların şekillenmesinde din olgusunun etkisi inkar edilemez. İran'daki Şahın devrilmesi, Sudan, Nijerya ve Güney Afrika'yı içine alan birçok Afrika ülkesinde meydana gelen sivil çatışmalar, Doğu Komünist Avrupa Bloğu ülkelerinin (Polonya, Romanya, Bulgaristan, Macaristan ve Doğu Almanya) çöküşü, İslam Dünyasındaki siyasi değişimle ilgili talepler, Amerika'da siyasetin yeniden ele alınması, eski Yugoslavya'daki savaşlar, Güney Asya'nın sıkıntıları ve bölünen İsrail'in açığa çıkan çıkmazları²⁶ din olgusunun etkisine örnek olarak verilebilir.

İnsanlar dine yönelişlerinin nedenini, barış ve huzura kavuşmak olarak gösteriyorlar. Bu arayış sosyal huzursuzluk ve tatminsizliklerin toplumda varlığının bir göstergesidir. Başka bir anlamda dinin toplumsal rolüne de işarettir. Tarih boyunca din toplumsal bütünleşmenin temel ögesi olmuştur. Karl Marx, dini toplumların afyonu ilan ederken bile ona bir görev yüklemiş olmaktadır. Auguste Comte de pozitivismi savunurken, “insanlık dini” anlayışı ile, toplumların dinsiz yaşayamayacağını kabul etmektedir.²⁷

Dünyada dine yönelişin artmasıyla birlikte özellikle modern çağ insanının anlam arayışının hızlanması medyanın geçmişe göre dine daha fazla yer vermesini gerektirmiştir. Bu bağlamda gündemi daha fazla meşgul etmeye başlayan din, medyada dini yayınlar problemini ortaya çıkarmıştır.

²⁴ Zeki Arslantürk-M. Tayfun Amman, *Sosyoloji*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2001, s. 149.

²⁵ Haynes, *a.g.m.*, s. 712.

²⁶ Arslantürk, *a.g.e.*, s. 20.

²⁷ İrvan, *a.g.e.*, s. 9.

Medya ve Dini Yayınlar

Son zamanlarda dini içerikli yayın yapan kanalların yanı sıra bazılarınca muhafazakar olarak addedilen veya dini grup/gruplara bağlı olarak yayın hayatını devam ettiren medya kuruluşlarının varlığı dikkati çekmektedir. Bu bağlamda Türkiye medyasının yakın geçmişte yaşadığı bir değişime burada işaret etmek yerinde olacaktır.

Medya alanında geçmişte olan devlet tekeli zamanla kırılmış ve rekabete dayalı bir sistem oluşturulmuştur. Bu sistemi rekabete açmak elbette kolay olmamıştır. Bir zamanlar bu alanın rekabete açılmasının teklif dahi edilmesi bazı çevrelerde vatana ihanet sayılmıştır.²⁸ Bu bağlamda Türkiye artık çok sesliliğin hakim olduğu bir medya sistemine kavuşmuştur. Medyada tek tipleşmenin önüne geçen bu durum ötekileştiren ile ötekinin aynı ortamda birlikte bulunmasını sağlamaktadır. Ayrıca toplumdaki bireylerin birbirini anlamasına ve dinle ilgili yayınlar yaparken belli hassasiyetlere dikkat edilmesi gerektiğine de vurgu yapmaktadır. Hassaslık ve dikkatten kastedilen medyanın dinle ilgili yayınlar yaparken din uzmanı olan kişilere özellikle müracaat etme zorunluluğudur. Bu bağlamda dini alanda otorite olan şahıslara ekranlarda ve gazete köşelerinde yer verilerek dini bilginin reyting kaygısına düşmeden veya münazara şekline dönüştürülmeden topluma aktarılması sağlanmalıdır. Bu açıdan bakıldığında medyanın dini konulardaki yayınlara yaklaşımı ülkemiz için problemli alanlardan birini teşkil etmektedir. Gerek yazılı ve görsel medyada, gerekse de internet medyasında konuyla ilgili zıt kutuplu yaklaşımlar sergilenmekte ve orta bir yol bulma çabasının ise sistemin bütünlüğü içerisinde yetersiz kaldığı görülmektedir.

Medya açısından bakıldığında problemlerden birinin ithal kavramlar olduğu anlaşılmaktadır. Dünyada farklı yerlerde üretilen kavramların rastgele kullanılması farklı anlayışların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Örneğin bugün Batı'da İslam'ın tanımı çeşitlilik arz etmektedir. Geçmişte olduğu gibi, modern zamanlarda da İslam dinine ait bazı yeni kavramların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tanımların çoğu, günümüz Ortadoğu ülkelerinde, Afrika ve Asya'da süren derin sosyal ve siyasal

²⁸ Ali Bulaç, *Çağdaş Kavramlar ve Düzenler*, İz Yayınları, İstanbul 2007, s. 200.

kavgalardan hareketle ortaya atılan, politik kavram ve ifadelerle dayanmaktadır. Bu sebeple söz konusu terimlerin çoğunda aşağılayıcı anlamlar sezildiği belirtilmektedir.²⁹ Batının ürettiği bu kavram ve terimlerin kullanımına ülkemiz medyasında da sıkça rastlamak mümkündür. Daha çok Batı medyasının öne çıkarttığı bu tanımlar ve nitelermeler “militan İslam”dan “uyanış halindeki İslam”a, “fanatizm”, “entegrizm” ve “radikalizm”den “fundamentalizm”e kadar çeşitlilik göstermektedir. Sosyal bilimciler ise bu kavramların yanında “politik İslam”, “elitist İslam” ve “halk İslamı” vb. ifadeler kullanmayı tercih etmektedirler.³⁰ Son zamanlarda sıkça kullanılan “ılımlı İslam” kavramını da buraya eklemek gerekir.

Bahsi geçen kavramların yanı sıra günümüzde Batı’da medya-din ilişkileri bağlamında medya vaizi (*media minister*) ve elektronik din (*electronic religion*) gibi kavramlar da ortaya çıkmıştır.* Bu meyanda ülkemizde de dini programlar ve diziler yayınlanmakta ve topluma dini inançların ve bilgilerin aktarılması sağlanmaya çalışılmaktadır. Her ne kadar medya vaizi ve elektronik din gibi kavramlar bizde yaygın olmasa da kendimize özgü program isimlendirmeleri ile bu kavramlara karşılık gelen programlar yapılmaktadır.

Buraya kadar medya, medya ve dini yayınlar irdelenmeye çalışılmıştır. Şimdi ise Bingöl’deki farklı iki lisenin öğrencilerine yönelik yaptığımız anketi ve sonuçlarını tahlil edeceğiz.

Verilerin Analizi

2008 yılının haziran ayında Lise öğrencilerine uygulanan anketle ilgili elde edilen veriler SPSS 15.0 programı kullanılarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Verilerin analizinde Frekans analizi kullanılmıştır.

²⁹ Bulaç, *a.g.e.*, s. 201.

³⁰ Medya vaizi (*media minister*) : Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve dolayısıyla etkinliklerinin artması ile birlikte, halkı dini konularda aydınlatmak iddiası ve amacıyla yapılan bazı programların ilgi çekmesi üzerine belli televizyon kanalları ve gazetelerle anlaşmalar yaparak belli aralıklarla sürekli dini sohbet dizilerinde konuşmalar yapan veya yazılar yazan kişiler için kullanılan kavram (Kirman, *a.g.e.*, s. 148). Elektronik din (*electronic religion*) : Kitle iletişim araçlarının öneminin artmasına bağlı olarak ortaya çıkan küresel bir kavram olan elektronik din, dini inançların kitle iletişim yoluyla özellikle radyo, televizyon ve internet aracılığıyla geniş halk kitlelerine anlatılması ve dini mesajların verilmesini ifade eder. Dinin elektronik bir nitelik kazanması, aslında, sekülerleşmenin dini yok edemeyeceğini, dinin ortaya çıkan yeni ve modern durumlarda da bir şekilde kendine yer edineceğini gösteren çok önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir (Kirman, *a.g.e.*, s. 71).

Örneklem Grubunun Cinsiyeti

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	47	78.3
Kız	13	21.7
Toplam	60	100

Tablo 1

Ankete konu olan denek grubu toplamda 60 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin 13'ü kız, 47'si erkek öğrencidir. Kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısına göre düşük kalması iki açıdan izah edilebilir. Bunlardan birincisi bölgenin kendi şartlarına has bir durumdur. Bilindiği gibi son yıllarda kızların okula gitmesi için Güneydoğu Anadolu Bölgesinde devlet tarafından yoğun bir çaba harcanmaktadır. İkincisi ise hem Fen Liseleri hem de Anadolu liseleri sınavla öğrenci aldığı için bölgenin şartlarının, okulların cinsiyet yönünden yüzdeler olarak farklılaşmasına etki etmektedir. Ancak kız öğrenci yüzdesine bakıldığında % 21,7 dikkat çekilmesi gereken bir yüzdedir.

Örneklem Grubunun Doğum Yeri

Doğum Yeri	Sayı	%
Bingöl-Merkez	27	45
Bingöl-İlçe	29	48.3
Diğer	4	6.7
Toplam	60	100

Tablo 2

Örneklem grubunun % 45'i Bingöl il merkezinde doğmuştur. % 48,3'ü ise Bingöl ilinin ilçelerinde doğmuştur. Bingöl ili dışında doğanların ise oranı % 6,7'dir.

Örneklem Grubunun Doğum Yerleri Özelliği

Doğum Yeri Özelliği	Sayı	%
Şehir merkezi	23	38.3
İlçe	16	26.7
Kasaba	1	1.7
Köy	20	33.3
Toplam	60	100

Tablo 3

Tablo 3'e bakıldığında Örneklem grubunun 23'ü şehir merkezinde, 16'sı ilçede, 1'i kasabada, 20'si ise köyde doğmuştur. Köyde doğmuş olan denek grubunun sayısının şehir merkezinde ve ilçede doğmuş denek grubu sayısına yakın olması, bu denek grubunun eğitimlerine ilkokuldan sonra devam ettiklerinin bir göstergesidir. Bu durum bölge ve Bingöl açısından bir kazançtır.

Öğrencilerin Kardeş Sayıları

Kardeş Sayıları	Sayı	%
1	5	8.3
2-3	15	25
4-5	11	18.3
5 ve üstü	29	48.3
Toplam	60	100

Tablo 4

Örneklem grubunun kardeş sayılarına baktığımızda büyük bir kısmının 4 ve daha üstü kardeşlerden oluşan bir aile yapısına sahip olduğunu görmekteyiz. Örneklem grubunun aile özelliği olarak çok kardeşli olması bölgenin karakteristik özelliğinin bir sonucudur.

Öğrencilerin Ailelerinde Çalışan Kişi Sayıları

Çalışan Kişi Sayısı	Sayı	%
1	43	71.6
2	5	8.3
3	5	8.3
5	1	1.7
Çalışmayan (emekli, işsiz)	6	10
Toplam	60	100

Tablo 5

Maddi imkansızlık nedeniyle bir çok çocuğun eğitim ve öğretim faaliyetine devam edemediği, bölgenin ve dolayısıyla Bingöl'ün bir gerçeğidir. Denek grubu ailelerinin % 90'ı bir işte çalışmaktadır. Dolayısıyla bu durum çocukların eğitimlerine devam etmelerine yönelik olumlu bir katkı sağlamaktadır.

Anne Öğrenim Durumu

Anne Öğrenim Durumu	Sayı	%
Okur-yazar değil	26	43.3
Okur-yazar	5	8.3
İlk okul mezunu	20	33.3
Orta okul mezunu	2	3.3
Lise ve dengi mezunu	5	8.3
Yüksek okul	2	3.3
Toplam	60	100

Tablo 6

Tablo 6'ya bakıldığında Ankete konu olan örneklem grubundan 26'sının annesinin okur-yazar olmadığı görülmektedir. 20 öğrencinin annesi ilkokul, 5'i lise, 2'si orta okul ve 2'si yüksek okul mezunudur. 5 öğrencinin ise anneleri okuma ve yazma bilmekte, fakat herhangi bir diplomaya sahip bulunmamaktadır.

Baba Öğrenim Durumu

Baba Öğrenim Durumu	Sayı	%
Okur-yazar değil	4	6.6
Okur-yazar	7	11.6
İlk okul mezunu	25	41.6
Orta okul mezunu	4	6.6
Lise ve dengi mezunu	12	20
Yüksek okul	8	13.3
Toplam	60	100

Tablo 7

Örneklem grubu baba öğrenim durumlarının, anne öğrenim grubuna göre daha iyi olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrenci babalarının sadece 4'ü okuma ve yazma bilmemektedir. 20 öğrencinin babası ilkokul, 12'si lise, 4'ü orta okul ve 8'si ise yüksek okul mezunudur. 7 öğrencinin ise babaları okuma ve yazma bilmekte, fakat herhangi bir diplomaya sahip bulunmamaktadır.

Baba Mesleği

Baba Mesleği	sayı	%
Memur	14	23.3
Öğretmen	1	1.6
İşçi	13	21.6
Esnaf	6	10
Çiftçi	8	13.3
Diğer	18	30
Toplam	60	100

Tablo 8

Anne Mesleği

Anne Mesleği	Sayı	%
Memur	0	0
Öğretmen	1	1.6
İşçi	0	0
Esnaf	0	0
Ev Hanımı	59	98.4
Toplam	60	100

Tablo 9

Örneklem grubu annelerinden sadece biri çalışmaktadır. Diğerlerinin tamamı ise ev hanımıdır. Baba mesleklerine gelince, 14'ü memur, 1'i öğretmen, 13'ü işçi, 6'sı esnaf, 8'i çiftçi ve 18'i de diğer meslek gruplarında çalışmaktadır. Diğer meslek gruplarının içerisinde serbest meslek, işsiz ve emekli grubu girmektedir.

Medyayı Takip Ediyor musunuz?

	Sayı	%
Evet	53	88.4
Hayır	7	11.6
Toplam	60	100

Tablo 10

XX. yüzyılın sonları ve XXI. yüzyılın başları itibariyle radyo, televizyon, internet gibi telekomünikasyon araçları özellikle toplum açısından önemli hayati değer taşıyan meselelerde artık planlı ve kontrollü bir şekilde tüm toplumu yahut belirli bir sosyal çevreyi yönlendirmek, ikaz etmek ve eğitmek amacıyla birer araç olarak kullanılmaktadır.³¹ Bu açıdan bakıldığında günümüzde toplumun hemen her kesimi bir şekilde medyayı takip etmektedir. Tablo 10'a bakıldığında öğrencilere sorulan "medyayı takip ediyor musunuz" sorusunun öğrencilerin medyaya karşı ilgilerinin belirlenmesi için önemli olduğu görülmektedir. Bu bağlamda örneklem grubunun büyük çoğunluğu medyayı takip etmektedir. Öğrencilerin medyaya ilgi duyması dünya gerçeklerinden haberdar olması, okuyarak ve sorgulayarak kendilerini geliştirebilmeleri için önemlidir. Ayrıca güncel olanı takip edebilen bir öğrenci örnekleme için yüksek çıkan bir yüzde, öğrencilerin medya ilgisi taşıdıklarının bir göstergesidir.

Medyayı Takip Ettiğiniz Araç Nedir?

	Sayı	%
İnternet	11	18.3
Tv	10	16.6
Gazete	15	25
Hepsi	24	40
Toplam	60	100

Tablo 11

³¹ Ali Coşkun, *Sosyal Değişme, Kadın ve Din*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2011, s. 25-26.

Bilindiği üzere bugün medya denilen sistem gazetelerden, televizyon kanallarından ve internetten oluşmaktadır. Dolayısıyla medyayı takip etme bu üç sistem ögesinden biriyle ya da hepsiyle birlikte mümkün olmaktadır. Örneklem üzerinden bakıldığında öğrencilerin %40'ı medyayı bütün öğeleriyle birlikte takip ederken, %25'i sadece gazeteden, %16,6'sı sadece Tv'den, %18.3'ü ise sadece İnternette takip ettiğini belirtmektedir. Buradan Bingöl'deki lise öğrencilerinin medyaya önemli ölçüde ilgi duydukları söylenebilir.

Medyaya Güveniyor musunuz?

	Sayı	%
Evet	16	26.6
Hayır	44	73.3
Toplam	60	100

Tablo 12

Güven medyadaki en önemli standartlardan biridir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu medyayı takip etmekte fakat medyaya güvenmemektedir. Giriş bölümünde belirtilen medyaya duyulan güvensizlik tablodan hareketle %73,3'tür. Örneklem grubunun % 26,6'sı ise medyaya güvenmektedir. Buradan hareketle denilebilir ki, öğrenciler medyayı takip etmekle birlikte okuduğu, dinlediği ve takip ettiği haberlere yönelik güven problemi yaşamaktadır. Bu açıdan öğrencilerin bu tutumu itimat eksikliği sayılabilir. Bu sorun öğrencilerin kendi sorunları olarak değil, medya sisteminin bir sorunu olarak anlaşılmalıdır. "Gerçeklik" ve "güven" medyadaki temel ilkeler olduğundan, anketteki oranlara göre öğrenciler bu ilkelerin zedelendiği görüşünde birleşmişlerdir.

Medyaya Güvenmiyorsanız Bunun Sebebi Nedir?

	Sayı
Yalan Haberler	24
Tarafsız yayıncılık yapılmaması	24
Kişisel önyargılarım	3
Haberlerin magazinsel içerik taşıması	10

Tablo 13

Bu soruda toplam rakam verilmemiştir. Çünkü cevap verenlerin içerisinde medyaya güvenenler bulunmamaktadır. Cevap veren öğrencilerden

bir kısmı iki şıkkı, bir kısmı da üç şıkkı birden işaretlemişlerdir.

Tablo 13'e bakıldığında 24 öğrencinin medyaya yalan haberlerden dolayı güvenmedikleri görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin yalan haber noktasında medyayı sorguladıkları söylenebilir.

Medyanın önemli bir yönü de objektiflik yönüdür. 24 öğrenci medyaya güvenmeme sebeplerini medyanın tarafsız yayıncılık yapmadığını belirterek açıklamışlardır.

Kişisel önyargılarım maddesinin konulmasındaki gaye şudur: Bazen bireyler de objektif düşünemeyebilir ve bu nedenle durum ve hadiselere taraflı bakabilir. Hal böyle olunca da sağlıklı değerlendirmeler yapılamaz ve hadiselerin gerçeklik yönü ortaya konulamaz. Yine kurum ve kuruluşlarla alakalı ön yargılar da kişiyi yanlış kararlar içerisine itebilmektedir. Tabloda sadece 3 öğrenci kişisel önyargıları nedeniyle medyaya güvenmediğini ifade etmiştir. Haberlerin magazinsel içerik taşıması da medyaya olan güvenin azalmasındaki sebeplerden biridir. 10 öğrenci haberlerin magazinsel içerik taşımasının medyaya olan güveni azalttığı kanaatini paylaşmaktadır.

Medyada Çıkan Dini Yayınlar İlginizi Çekiyor mu?

	Sayı	% (yaklaşık)
Evet	51	85
Hayır	9	15
Toplam	60	100

Tablo 14

Çalışmanın içeriğinde de değinildiği üzere dünya özellikle 2. Dünya savaşı sonrasında yeni bir dini canlanma yaşamıştır. Bu dini canlanma günümüzde de devam eden bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu realitenin bir yansıması aynı zamanda medyada da görülmektedir. Toplumun ihtiyaçlarına göre çeşitli yayınlar yapılmakta, karşılaşılan dini problemlerde çözüm yollarını arayan insanların canlı yayınlara katılarak cevaplar aradığı türden programlarla medyanın dini yayınları önemseydiği görül-

mektedir. Benzer bir şekilde gazete köşelerinde çeşitli meselelerle alakalı fetva köşeleri oluşturulmakta ve farklı kişilere söz hakkı verilmektedir. Bu bağlamda bakıldığında öğrencilerin % 85'i medyada çıkan bu yayınların ilgilerini çektiğini belirtmektedir.

Medyada Çıkan Dini Yayınları Sorgular mısınız?

	Sayı	% (yaklaşık)
Evet	49	81.6
Hayır	11	18.3
Toplam	60	100

Tablo 15

Buradaki sorunun ana amacı medyada yer alan dini yayınlarda bazen bilinenlerin aksiyale karşılaşıldığında öğrencilerin bu durumu sorgulayıp sorgulamadıklarını ortaya koymaktır. Tablodan da anlaşıldığı üzere örneklem grubunun % 81,6'sı medyada çıkan dini yayınları sorgulamaktadır.

Size Göre Medya Dini İçerikli Yayınlarında Nasıl Davranmaktadır?

	Sayı	% (yaklaşık)
Tarafli	17	28.3
Önyargılı	23	38.3
Objektif	10	16.6
Bilgisiz	10	16.6
Toplam	60	100

Tablo 16

Tablo 16'ya bakıldığında medyanın dini içerikli yayınlarda nasıl davrandığı ile ilgili olumlu kanaat belirten öğrenci yüzdesi sadece % 16.6'dır. Öğrenciler medyanın dini yayınlarda önyargılı bir tutum izlediği algısındadır. Bu algıya sahip öğrenciler örneklemin %38.3'ünü oluşturmaktadır. Dini içerikli yayınlarda medyanın tarafli davrandığını belirten oran ise

%28.3'tür. Öğrencilerin %16.6'sı ise medyanın dini konularda bilgisiz olduğunu belirtmektedir. Buradan hareketle medyanın dini konularla alakalı yayınlarında öğrencilerde oluşan bu olumsuz tutum medya sistemindeki problemin tespit edilmesini gerektirmektedir.

Sizce Medya-Din İlişkilerinde Problem Neden Kaynaklanmaktadır?

	Sayı	% (yaklaşık)
Yazarların dini konulardaki bilgisizliklerinden	15	25
Dini programlara yeterince yer verilmemesinden	13	21.6
Din konusundaki önyargılardan	28	46.6
Dindar insanların yanlış davranışlarından	1	1.6
Diğer	3	5
Toplam	60	100

Tablo 17

Medya-Din ilişkisinde problemi ortaya koymak çözüme ulaşmak için önemlidir. Bu açıdan öğrencilerin yarıya yakını problemin medyadaki din algısıyla ilgili önyargılardan kaynaklandığını düşünmektedir. Öğrencilerin % 25'i dini konularda yazarların bilgisiz olduğu kanaatinde dirler. Öğrencilerin % 21.6'sı ise dini programlara medyada yeterince yer verilmemesinin problemin kaynağı haline geldiği görüşündedirler. Tablo 17'ye bakıldığında dindar insanların davranışlarındaki bozukluğun oldukça düşük oranda kaldığı görülmektedir.

Size Göre Medyanın Dini Yayınlarında Hassasiyet Göstermesi Gerekli mi?

	Sayı	% (yaklaşık)
Evet	59	98.3
Hayır	1	1.6
Toplam	60	100

Tablo 18

Öğrencilerin tamamına yakını medyanın dini yayınlarda hassasiyet göstermesinin önemli olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Bu hassasiyet dini mevzuların ehilleri tarafından ele alınmasını ve ulu orta konuşulmasını beraberinde getirmektedir.

**Medyanın Dini Konularda Hassasiyet Gösterdiği Zaman
Dilimi Hangisidir?**

	Sayı	% (yaklaşık)
Ramazan Ayı	20	43.3
Dini Bayramlar	3	3.3
Kandil Geceleri	3	3.3
Hepsi	34	50
Toplam	60	100

Tablo 19

Öğrencilerin büyük çoğunluğu mübarek gün ve gecelerde medyanın hassasiyetleştğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yarısı dini gün ve gecelerin hepsinde medyanın duyarlı davrandığını ifade etmektedir. Öğrencilerin % 43.3'ü, özellikle ramazan ayının medya açısından hassasiyet ifade ettiğini belirtmişlerdir. Sadece dini bayramlar ve kandil gecelerinin oranı ise diğerlerine göre düşük kalmıştır.

**Medyanın Dini Konularda Uzman Kişilere Başvurduğuna
İnanıyor musunuz?**

	Sayı	% (yaklaşık)
Evet	11	18.3
Hayır	49	81.6
Toplam	60	100

Tablo 20

Uzman kişilere başvurmak konunun doğru bir biçimde ortaya konulması açısından önemlidir. Dini konularda da aynı durum geçerlidir. Sağlıkla alakalı olarak uzman olan bir doktora başvurmak gerekiyorsa, dini konularda da uzman olan kişilere başvurmak gerekir. Halkımızın dilinde darb-ı mesel olarak dolaşan bir sözde denildiği gibi "yarım doktor candan; yarım hoca imandan eder."

Tablo 20'ye bakıldığında öğrencilerin ekseriyeti dini konularda uzman kişilere başvurulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Dini Konularda Yapılan Haberlerin Yanlış Olduğu Kanısına Nasıl Varrsınız?

	Sayı	% (yaklaşık)
Din konusundaki bilgilerime bakarım	19	31.6
Dini konuda bilgisi olan birine danışırım.	26	43.3
Haberı yapan kuruma bakarım	9	15
Diğer	6	10
Toplam	60	100

Tablo 21

Tablo 21'de dini yayınlarda yapılan yayınların sorgulanarak öğrencilerin zihinlerinde soru işareti oluşturan durumlara özellikle dini konuda bilgisi olan birine danışarak çözüm aradıkları görülmektedir. Öğrencilerin % 31.6'sı dini konulardaki bilgilerine baktıklarını vurgulamaktadır. Öğrencilerin zihinlerinde oluşan medya kurumları algısı ise dini yayınlarda belirli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle medyayı sıkı bir şekilde takip eden lise öğrencileri dini yayınlarla ilgili önceden soru işareti oluşturdukları kurumları sonraki yayınlarda temkinli karşılamaktadır.

Medya Halkı Dini Konularda Nasıl Etkilemektedir?

	Sayı	% (yaklaşık)
Olumsuz	48	80
Olumlu	12	20
Toplam	60	100

Tablo 22

Medyadaki dini konuları işleyen programların halk üzerinde ne ölçüde etki ettiğini ölçmeye çalıştığımız bu soruda öğrencilerin % 80'i medyanın dini konularda halkı olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Medyada Spor Muhabiri ve Ekonomi Muhabiri Gibi İlahiyat Muhabirinin de Olması Dini Konularda Yapılan Yanlışlığın Önüne Geçebilir.

	Sayı	% (yaklaşık)
Katılıyorum	44	73.3
Katılmıyorum	16	26.6
Toplam	60	100

Tablo 23

Yukarıdaki teklifin yapılmasındaki amaç, dini yayınlarda halkı olumsuz etkileyen medya sisteminin problemine çözüm olarak sunduğumuz ilahiyat muhabiri önerisine öğrencilerin katılıp katılmadıklarını belirlemeye çalışmaktır. Öğrencilerin % 73.3'ü medya sistemi içerisinde ilahiyat muhabirinin olması gerekliliğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin verdiği cevaplara göre ulaşılan bu sonuç Turan'ın ulaşmış olduğu *"Televizyon yapıtlarında İslam dininin aslına uygun düşmeyen yayınlara karşı dini iyi bilen ve bu bilgisiyle teknolojiyi birleştirebilen kimselere ihtiyaç duyulmaktadır. Bundan dolayı iletişim fakülteleri ile ilahiyat fakültelerinin ortak işbirliği ile bu alanda eleman yetiştirilmelidir."*³² sonucuyla örtüşmektedir.

Sonuç

Medyanın dini konularla alakalı yayınlarında ne ölçüde tutarlı davranıp davranmadığını, medya-din ilişkisi bağlamında, lise öğrencilerinin algılarını ölçmeye çalışarak ortaya koymaya çalıştığımız bu çalışmada öğrenciler, medyaya ilgi duymakta ve onu İnternet, gazete ve tv gibi araçlarla takip etmektedir.

Güven medyadaki önemli standartlardan biridir. Ankete göre, medyanın sıkı bir takipçisi olan öğrencilerin medyaya güvenmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilere göre medya tarafsız değildir. Yalan haberlerden dolayı medyaya güvenilmemektedir.

Dini içerikli yayınlar takip edilmektedir. Medya-din ilişkisi bağlamında yazarların dini konularda yeterince bilgi sahibi olmadıkları vurgulanmış ve ayrıca din konusundaki önyargıların problemin başını çektiği belirtilmiştir.

Öğrenciler dini konularda medyanın hassasiyet göstermesi gerektiğini

³² İbrahim, Turan, *"Medyadaki Din Adamı İmajı Üzerine Bazı Düşünceler*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 2007, sayı: 24-25, s. 291-304.

vurgulayarak, bu hassasiyetin en çok mübarek gün ve gecelerde gösterildiğini ifade etmektedir.

Dini konularda uzman kişilere başvurulduğuna inanılmamakta ve karşılaşılan yayınlarda hata olmasına karşılık öğrencilerin bir bilene danışarak kendi zihinlerinde oluşabilecek menfi tesirleri giderdikleri görülmektedir.

Medyanın halk üzerinde olumsuz bir etki bıraktığı üzerinde hem fikir olan öğrenciler, sorunun giderilmesi için medyada "ilahiyat muhabiri"nin bulunmasının gerekli olduğunu belirterek yapılan yanlışlıkların önüne bu şekilde set çekilebileceğini ifade etmişlerdir.

Bu anket Erzincan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyoloji Anabilim Dalı Öğr. Gör. Mesut İNAN tarafından Bingöl'deki farklı iki lise öğrencilerinin medya-din ilişkisi hakkındaki algılarını ölçmek ve karşılaştırmak amacıyla yapılmaktadır. Bu anketle medyanın dine dair yaptığı yayınlarda güvenilir olup olmadığı ortaya konulmaya ve elde edilen verilerle sonuca gidilmeye çalışılacaktır.

142

Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından derlenen kişi ve aile bilgileri gizli tutulacaktır. Sorulara objektif ve samimi cevaplar vereceğinize inanıyorum. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı işaretleyiniz.

- 1) Okul adı:.....
- 2) Sınıfınız:.....
- 3) Cinsiyetiniz: () Erkek () Kız
- 4) Nerede doğdunuz?
 - () Bingöl-Merkez
 - () İlçe
 - () İlçenin Adı.....
- 5) Doğum yerinizin özelliği?
 - () Şehir Merkezi
 - () İlçe
 - () Kasaba

- Köy
- 6) Kaç kardeşiniz var?
 1 2-3 4-5 5 ve üstü
- 7) Ailenizde çalışan kişi sayısı kaçtır?
 1 2 3 5
- 8) Annenizin eğitimi:
 Okur-yazar değil Okur-yazar
 İlk okul mezunu Orta okul mezunu
 Lise ve dengi mezunu Yüksek okul: Adı:.....
- 9) Babanızın eğitimi:
 Okur-yazar değil Okur-yazar
 İlk okul mezunu Orta okul mezunu
 Lise ve dengi mezunu Yüksek okul: Adı:.....
- 10) Babanızın mesleği nedir?
 Memur
 Öğretmen
 İşçi
 Esnaf
 Çiftçi
 Diğer.....
- 11) Annenizin mesleği nedir?
 Memur
 Öğretmen
 İşçi
 Esnaf
 Ev Hanımı
 Diğer.....
- 12) Medyayı takip ediyor musunuz?
 Evet Hayır

- 13) Medyayı takip ettiğiniz araç nedir?
() İnternet () TV () Gazete
- 14) Medyaya güveniyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 15) Medyaya güvenmiyorsanız bunun sebebi nedir?
() Yalan haberler
() Tarafsız yayıncılık yapmaması
() Kişisel ön yargılarım
() Haberlerin magazinsel içerik taşıması
() Diğer
- 16) Medyada çıkan dini yayınlar ilginizi çekiyor mu?
() Evet
() Hayır
- 17) Medyada çıkan dini yayınları sorgular mısınız?
() Evet
() Hayır
- 18) Size göre medya dini içerikli yayınlarda nasıl davranmaktadır?
() Tarafı
() Önyargılı
() Objektif
() Bilgisiz
() Diğer
- 19) Sizce medya-din ilişkilerindeki problem neden kaynaklanmaktadır?
() Yazarların dini konulardaki bilgisizliklerinden
() Dini programlara yeterince yer verilmemesinden
() Din konusundaki önyargılardan
() Dindar insanların yanlış davranışlarından
() Diğer
- 20) Size göre Medya-din ilişkilerinde medyanın hassasiyet göstermesi

gerekiyor mu?

Evet

Hayır

21) Medyanın dini konularda hassasiyet gösterdiği zaman dilimi hangisidir?

Ramazan ayı

Dini bayramlar

Kandil geceleri

Hepsi

22) Medyanın dini konularda uzman kişilere başvurduğuna inanıyor musunuz?

Evet Hayır

23) Dini konularda yapılan haberlerin yanlış olduğu kanısına nasıl varırsınız?

Din konusundaki bilgilerime bakarım

Dini konuda bilgisi olan birine danışırım.

Haberi yapan kuruma bakarım

Diğer

24) Medya halkı dini konularda nasıl etkilemektedir?

Olumsuz

Olumlu

25) Medyada spor muhabiri ve ekonomi muhabiri gibi ilahiyat muhabirinin de olması dini konularda yapılan yanlışlığın önüne geçebilir.

Katılıyorum

Katılmıyorum

Kaynakça

Arslantürk, Zeki, *Kutsalın Dönüşü, Ayıışı Kitapları*, İstanbul 1998.

Arslantürk-Zeki, M. Tayfun Amman, *Sosyoloji*, Çamlıca Yay., İstanbul 2001.

Aydın, Nurullah, *İnsan hakları, Demokrasi ve Medya*, Kum Saati Yay., İstanbul 2008.

Bulaç, Ali, *Çağdaş Kavramlar ve Düzenler*, İz Yay., İstanbul 2007.

- Coşkun, Ali, *Sosyal Değişme, Kadın ve Din*, Rağbet Yay., İstanbul 2011.
- Haynes, Jeff, "Religion, secularisation and politics: a postmodern conspectus", *Third World Quarterly*, Vol 18, No 4, 1997.
- http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2007_2008.pdf
- İnceoğlu, Yasemin, *Uluslararası Medya*, Der Yay., İstanbul 1997.
- İrvan, Süleyman, *Medya, Kültür ve Siyaset*, Alp Yayınevi, Ankara 2002.
- Jeanneney, Jean Noel, *Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi* (çev. Esra Atuk), YKY Yay., İstanbul 1998.
- Keane, John, *Medya ve Demokrasi* (çev. Haluk Şahin), Ayrıntı Yay., İstanbul 1992.
- Kirman, Mehmet Ali, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, Rağbet Yay., İstanbul 2004.
- Küçük, Mehmet, *Modernite Versus Postmodernite*, Vadi Yay., İstanbul 2000.
- Marshall, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü* (çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yay., Ankara 1999.
- Otto, Rudolf, *The Idea of the Holy*, London 1958.
- Topaloğlu, Bekir ve diğerleri, *İslam'da İnanç Esasları*, Çamlıca Yay., İstanbul 2002.
- Turan, İbrahim, "Medyadaki Din Adamı İmajı Üzerine Bazı Düşünceler", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2007, sayı: 24-25, Samsun.
- Yıldırım, Ergun, *Değişen Din Anlayışının Sosyolojisi*, Bilge Yay., İstanbul 1999.

